

LES COMBATENTS. LA HISTÒRIA OBLIDADA DE LES MILICIANES ANTIFEIXISTES

BALLÓ, Tània; BERGER, Gonzalo.

Barcelona: Rosa del Vents, 2021.

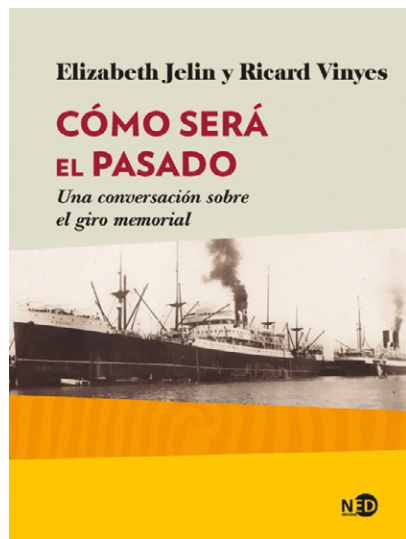
La publicació d'aquest llibre és una bona notícia per la recuperació dels noms de les 1.195 milicianes que van participar en la Guerra Civil, ja que moltes d'elles havien quedat ignorades. Els autors ens apropen a la vida d'una vintena de dones conegudes i desconegudes que van patir les conseqüències de la seva ideologia política i de la seva condició de dona.

En totes les biografies podem veure una clara implicació de les protagonistes, que van lluitar per les seves creences polítiques, les quals van portar-les fins a la mort, l'exili i l'eliminació de la seva existència. Balló i Berger han dut a terme una minuciosa recerca, que prossegueix amb el Museu Virtual de la Dona Combatent de la Universitat Pompeu Fabra, que ens ha proporcionat una valuosa informació per a futures recerques.

Tanmateix, es troba a faltar en la bibliografia alguns treballs dels historiadors Mary Nash, Joan Villarroya o Susanna Tavera, i més context històric de la Segona República. Tot i aquests aspectes puntuals, aquest és un llibre rellevant per donar a conèixer totes aquestes dones que la història havia relegat a l'oblit.

Josep Lluís Martín i Berbois

Memorial Democràtic

CÓMO SERÁ EL PASADO. UNA CONVERSACIÓN SOBRE EL GIRO MEMORIAL

JELIN, Elizabeth; VINYES, Ricard.

Barcelona: NED Ediciones, 2021.

Cómo será el pasado. Una conversación sobre el giro memorial neix de la voluntat dels distingits autors en matèria de memòria democràtica, Elizabeth Jelin i Ricard Vinyes, de continuar amb el diàleg iniciat el 2018 després de diverses col·laboracions conjuntes com, per exemple, en el *Diccionario de la memoria colectiva*.

Tal com destaca Elizabeth Jelin, "el pasado ya fue". Per tant, la construcció del relat futur serà clau per tal d'explicar com va ser aquest passat. L'obra, concentrada en cent vint-i-quatre pàgines, ordena i dona visibilitat a les diferents visions polièdriques que pot suposar el terme 'memòria'. Vinyes, destacant el paper de l'Administració i fent referència a com van ser i com seran les reformulacions en l'espai comunitari, i Jelin, en canvi, des de la visió d'entorns més reduïts i familiars i posant en relleu com es vinculen les memòries amb les demandes de l'esfera pública.

Es tracta, doncs, d'un treball de gran qualitat que a través d'una anàlisi exhaustiva fa que es desenvolupi un diàleg que integra perfectament el context històric llatinoamericà i europeu amb un denominador comú, la memòria.

Jordina Pellicer Ferret

Memorial Democràtic